

“
SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Svarbiausia, kad vaikai norėtų sugrįžti

Sociologai, ekonomistai, verslininkai vis dažniau valstybės perspektyvas sieja su jaunimu, akcentuodami švietimo reformos būtinybę. Kone kasdien girdime priekaištus švietimo sistemai, kad ji eina skyrium nuo gyvenimo, prie kurio sunkiai prisitaiko mokyklas baigę jaunuoliai, nerandantys sau vietos darbo rinkoje. Ilgametis Panevėžio J.Miltinio gimnazijos vadovas Vytautas Raišys taip pat mano, kad pasikeitimai reikalingi, tačiau atvirai dėsto, jog apie reformą kalbantys tuoj nutyla paklausti, kaip ir ką reiktų pertvarkyti. O kad tuoj ims trūkti pedagogų, teigia direktorius, apskritai nutylima.

- Neseniai vienas sostinės matematikos mokytojas spaudoje išdėstė gana kritišką požiūrį į kolegas sakydamas, kad valstybė tik laimėtų, jeigu priimokėtų daliai pedagogų, kad šie nebekeltų kojos į mokyklą. Nors mokytojas akcentavo mokymo kokybės problemą, turbūt sunku būtų nuneigti, kad garbingo amžiaus mokytojams spėti koja kojon su šiandieniniu jaunimu užduotis ne iš lengvųjų. Ar jis neteisis? - „Žalgiris“ pasiteiravo Vytauto RAIŠIO.

- Be abejonės, teisingas pastebėjimas. Bet nereikia visko susieti su amžiumi. Technologijų išmanymas, jų pritaikymas pamokoje yra rimta problema. Bet yra ir kiti dėstymo metodai, kurie puikiai veikia. Priešpainsinio amžiaus sulaukę mokytojai yra įvaldę tokius metodus, puikiai pažįsta vaiko charakterį, jiems pakanka įeiti į klasę ir jie pajunta atmosferą ir todėl gali valdyti kolektyvą. Nevaldai - tai jau problema. Reikia pripažinti, kad tokių mokytojų irgi yra. Aš manau, kad galima būti amžiumi jauniems, bet vidumi pasenusiais. Tai jie mokykloje nieko nenuveiks. Ir atvirkščiai, yra vyresnio amžiaus mokytojų, kuriems, duok Dieve, rankų stiprumo, širdies tvirtumo, kad jie dar galėtų dirbti. Suprantu, kad vyresnio amžiaus ir jaunuomenės santykis egzistuoja. Bet ne amžius yra esmė. Arba tu esi mokytojas, arba iš tavęs nėra mokytojo.

- O kaip paaiškintumėte, kodėl tokie, anot jūsų, vidumi pasenę, mokytojai patenka į mokyklą?

- Sunku pasakyti, reiktų apie kiekvieną kalbėti individualiai. Paminkime bendras visuomenės nuostatas ir požiūrį į švietimą, į mokytojo statusą. Jeigu anksčiau gyvendavome trikampyje - tėvai, mokykla ir vaikas, tai dabar šitas trikampis tapo erdvine piramide. Joje vaikas iškilęs, o greta tėvų ir mokyklos atsirado dar du veikėjai - visuomenė ir politikai, kurie papildomai tą vaiką veikia. Būtų labai gražu, jeigu dėl švietimo ministro posto būtų kariaujama lygiai taip pat kaip dėl užsienio reikalų, finansų ministro postų. Tada gal mes pamatytume kitką. Deja, bet kaž-

Jaunius Pocius nuotr.

kodėl Seimo dauguma jau keletą metų švietimo ministro postą atiduoda koalicijos partneriams. Čia prisideda ir visuomenė pradedant verslininkais, kurie, manau, užčiuopia tam tikrus dalykus ir mato perspektyvą, ir tėvai, kurie mano, kad mediciną ir švietimą gali išmanyti bet kas. Kai tėvas, nė karto nebuves pamokoje, gali aiškinti mokytojui, kaip jis turėtų dirbti, tas nuotaikas labai greitai perima vaikai. Taigi, ko galima tikėtis, kai mokytojas nuvertinamas?

- Apie švietimo sistemos pertvarkos būtinumą kalbama seniai, o pastaruoju metu - vis dažniau. Pranašaujama, kad nereformavę, nepritaikę jos prie nūdienos reikalavimų, mes būsime pasmerkti vilktis ES valstybių uodegoje.

- Švietimo sistemoje yra tam tikri segmentai. Tai apie kurį sistemos segmentą mes šnekame - ikimokyklinį, pradinį, vidurinį ar aukštąjį? Jeigu apie švietimo sistemą apskritai - taip kalbėti visiems labai patogu, tada nieko nereikia įvardinti. Reikia reformuoti, bet nežinia ką. Verslininkai sako, kad reiktų mokymo turinį šiek tiek priartinti prie šiuolaikinių ekonomikos dėsnių. Gerai. Bet kaip? O ar girdėjote, kad į švietimą reikia

daugiau investuoti? Taigi, dažniausiai pokalbiai tuo ir baigiasi. Paskutinėmis dienomis kalbėta, kad aukštųjų mokyklų yra per daug ir kad yra beveik 1800 programų. O apie kokias reformas girdėjote? Aš supratau tik tai, kad aukštosios mokyklos pasiima per daug pinigų. Mes girdėjome, kad planuoja jungtis Edukologijos ir Vytauto Didžiojo universitetai. Bet ar jungimasis yra reforma? Ir kas turima omeny - ar kad tada ateis didesnis finansavimas, ar pasikeis programos ir paruošimo kokybė bus geresnė?

- Aš aukštojo mokslo reformą suprasčiau taip, kad jis ruošų tiek ir tokių specialistų, kiek ir kokių mums reikalinga.

- Na jeigu bus 5 ar 10 universitetų, kurie tuos specialistus ruoš, tai koks bus skirtumas? Tai yra reforma taupyti pinigų, su kuo aš irgi sutinku. Bet ar tai duos kokybę? Jeigu taip, tada reikia šnekėti ne apie sujungimą, o apie ugdymo turinį. Pabandykime pafantazuoti, ar sujungus minėtus universitetus pasikeis matematikos mokytojų parengimas? Ar jūs manote, kad sujungus mokyklas pakils mokytojo prestižas ir atsiras norinčių rinktis tą profesiją? Labai abejoju.

Šiandien Panevėžyje trūksta chemikų, biologų, matematikų. Vy-

resnieji išeina į pensiją, o Edukologijos universitete keleri metai visai nesuformuoti matematikos kursai, nes nėra žmonių. Gera būtų politika, kad valstybė iš dalies finansuotų, jeigu žmogus išeitų savo noru, o jo vieta liktų laisva jaunimui. Bet nėra nei jaunimo, nei kadrų. Mūsų mokyklos pavyzdys: iki 2022 metų iš 65 mokytojų net 27 jau bus sulaukę ar jau ryškiai perkopę pensinį amžių. Kas juos pakeis? Ketverių metų reikia parengti specialistą ir dar klausimas, ar jis atvažiuos į Panevėžį. Todėl kai pasako, kad tiek ir tiek mokytojų yra bedarbių, aš tikiu, kad taip yra Vilniuje, bet ne provincijoje. Neseniai Švietimo skyrius pateikė tragišką statistiką - Panevėžio chemijos mokytojų vidurkis yra 50 metų. Iki 30 metų - vienetai. Kas mokys vaikus? O mes vis dar kalbame apie reformas.

Kad sistema netobula, tai yra faktas. Dabar siūloma nuo mokinio krepšelio pereiti prie klasės krepšelio. Bijau, kad tai neduos naudos. Pas mus lankėsi Telšių, kur vyksta tas eksperimentas, mokyklų vadovai. Aiškėja, kad naujovės naudingos mažesnėms mokykloms, o didesnėms jos bus tikras kryžius. Reformų reikia, nes gyvenimas eina į priekį. Bet kai daromi kardinalūs pokyčiai visiškai neprognazuojant, kokia bus perspektyva, tai yra gyvenimas šia diena. Juk buvo mintis prieš porą metų pasiekti, kad pusė mokytojų būtų vyrai. Utopija, su tokia socialine ekonomine politika taip niekad nebus. Kad vyrai, kurių tikrai labai trūksta mokykloje, į ją norėtų ateiti, reiktų diferencijuoti atlyginimus, bet lygios teisės... Taigi, mintis gera, bet kaip tai įgyvendinti?

- Meilės Lukšienės tautinės mokyklos vizija paskandinta galutinai?

- Tai atskira ir plati tema. Ji rėmėsi tarpukario Lietuva. Bet gyvenimas labai daug ką privertė koreguoti Lietuvai susidūrus su šiuolaikiniais reikalavimais ir iššūkiais Europos Sąjungoje. Taip, tarpukario mokykla rėmėsi tautiškumu. Kad tautiškumą reikia išlaikyti, faktas. O kokiomis priemonėmis, reiktų diskutuoti. Aš manau, kad Lietuvos mokyklose tautiškumo apraiškų yra labai daug, tik kažkodėl ne visi tai nori matyti. Arba įsivaizduoja, kad reikia kažko kito, bet nežino, ko. Nežinau mokyklos, kuri ignoruotų tautines arba valstybines šventes. Iš mūsų visi kažko tikisi, reikalavimai auga. Mums numeta kažkokią idėją ir sako, kapstykitės. Kapstomės - blogai. O jeigu blogai, tai parodykite, kaip yra gerai. Krašto apsaugos ministerija siūlo stiprinti patriotinį vaikų auklėjimą, vos ne įvesti karinį rengimą. Ministerija čia, prie Panevėžio turi savo dalinį. Sovietiniais laikais važiuodavome, apžiūrėdavome amuniciją, šaudydavome iš „kalšnikovų“. Kodėl dabar to nepadarė, niekaip nesuprantu. Interesas, atrodo, abipusis, o krauna mokyklai. Verslininkai šneka apie reformą, sako, kad mes turėtume atsi-

gręžti į šiuolaikinę darbo rinką. O kas tai turėtų būti ir koks jų indėlis ruošiant tam tikrus specialistus?

O žinote, pagal ką reitinguojamos gimnazijos? Pagal tai, kiek įstoja į aukštąsias. Sudarome reitingus ir jais džiaugiamės: „Valio, visa Lietuva kalba, kad mes pirmame dešimtuke!“ O jaunuolis baigė universitetą ir išvažiavo. Mes darbininkų nebeturime, bet vis tiek trimtuojame visai Lietuvai, kokie mes kieti. Ko verti tie reitingai, kai po aukštosios einama į proftechnines. Tai gal mes reitinguokime atvirkščiai, kiek įstoja į profesines mokyklas. Todėl mes keletą metų niekam net nesiunčiame informacijos apie įstojusius į aukštąsias, nes tai absoliučiai nieko nepasako. Mūsų gimnazija orientuojasi į stipresnį vidutinioką, todėl pagal reitingus niekad geriausiųjų dešimtuke nebūsime. Man yra svarbiausia, kad norinčių mokytis pas mus yra daug. Štai kas man yra rodiklis. Vadinasi, mus žino. O niekas tų reitingų nepripažįsta - nei aukštosios, nei pati ministerija. Aš sakau, kad geriausiai reitinguoja tėvai. O jeigu reitinguojama valstybės mastu, turėtų būti labai didelės diskusijos, nes būtina atsižvelgti į skirtingą socialinę padėtį. Ar galima lyginti kokią nors Vilniaus mokyklą ir provincijos gimnaziją, į kurią net 80 proc. vaikų atvežama? Kaip reitinguoti skirtingą socialinę padėtį? Aš iš viso abejoju, ar mokyklas reiktų reitinguoti. Vartodami šį žodį mes kalbame tarsi apie kokybę. Bet ar tai yra kokybė? O kai reitinguojama, kiek įstoja į aukštąją ar kiek išvažiavo į užsienį, - tai anoks pasiekimas.

- Mokyklose baigėsi egzaminai, abiturientai renkasi arba jau pasirinko, kur suks toliau. Ar jau suskaičiavote, kiek jūsų gimnazistų važiuos mokytis į užsienį?

- Iš šiųmetinių šešių klasių, iš 170 vaikų, dokumentus tvarkiau maždaug dešimčiai. Bet ar jie išvažiuos, nežinau. Kas įdomiausia, tai - ne patys geriausi mokiniai, apie kuriuos galėčiau sakyti, kad jie sieks didžiųjų aukštumų. Jie stiprūs vidutiniokai. O kodėl ruošiasi išvažiuoti? Lemia ir tam tikri ryšiai - kažkas jau mokosi, gyvena. Buvo du vaikai, galvojantys apie tokias specialybes, apie kurias čia neteko girdėti. Vienas planuoja išvažiuoti studijuoti šokius. Be abejonės, vienas iš motyvų - finansinis. Vaikai išsiūniukštinėję, žino, kokie fondai juos remia.

- O jūs palyginate, domitės, kiek į užsienį išvažiuoja iš kitų gimnazijų?

- Atvirai pasakius, nelabai. Nes man tai ne rodiklis.

- O kas jums rodiklis?

- Man rodiklis yra, kad vaikai išeidami iš mūsų mokyklos galėtų džiaugtis, kad jie mokėsi pas mus, kad vadino save „miltinukais“ ir jiems čia bet kada miela sugrįžti.

Kalbėjosi Jaunius POCIUS

Ar referendumas britams atnešė Nepriklausomybę?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDEJIMO apskritojo stalo diskulavo Europos Parlamento narys Valentinas MAZURONIS, Seimo narys, vienas pirmųjų atkurtos Lietuvos užsienio reikalų ministrų Povilas GYLYS, Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signatarai - ilgametis diplomatas, buvęs Seimo ir Europos Parlamento narys Justas PALECKIS ir pirmasis atkurtos Lietuvos krašto apsaugos ministras Audrius BUTKEVIČIUS. Diskustiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kas vis dėlto turėjo atsitiikti Jungtinėje Karalystėje, kad įvyko toks referendumas?

V.MAZURONIS: Pradėkime nuo to, kad dar Britanija nepasakė, jog palieka Europos Sąjungą. Matysime, ar jie aktyvins 50 str., ar ne. Šiandien mes turime patariamąjį referendumą. Jame šiek tiek daugiau negu pusė dalyvavusiųjų pasisakė už tai, kad jie norėtų, kad Didžioji Britanija nebūtų Europos Sąjungos dalis.

Manau, tai lėmė emocijos, jos nusvėrė realius faktus. Neabejotinai tai ir jūrinės imperinės valstybės palikimas, ir nepasitenkinimas kartais arogantišku Briuselio biurokratų elgesiu, bandymu primesti tam tikras žaidimo taisykles.

Britai visą laiką Šengeno erdvės ir euro erdvės klausimais stengėsi laikytis šiek tiek nuošaliau. Manau, kad abiem pusėms reikės kantrybės, supratimo, aiškinimo - ir Europos Sąjungoje liekančioms valstybėms, ir Britanijos žmonėms.

Britai padarė pasirinkimą, ir tokios nuomonės išreiškimas yra normalus. Manau, tai buvo emocijų plūpsnis, tikintis, kad jų šalis bus daugiau nepriklausoma, stipri valstybė ir sugrąžins savo istorinę įtaką. Žmonės balsavo jausmais, širdimi ir pasirinko tokią sprendimą.

PGYLYS: Nelengva artikuliuoti tas priežastis, bet nemanyčiau, kad emocijos yra pagrindinė priežastis.

Emocijos yra į paviršų išsiveržęs nepasitenkinimas tuo, kas vyksta Europos Sąjungoje. Vienaime „The Washington Post“ straipsnyje rašoma, kad didžiausia grėsmė Europos Sąjungai yra žmonių valia. Bent dalis žmonių yra nusiteikę prieš Europos Sąjungą, o tai yra didžiulė grėsmė, nes tas nusiteikimas auga.

Jau girdime, ką kalba kai kurie prancūzų, olandų politikai. Jie jau irgi kalba apie panašius žingsnius. Atotrūkis tarp elito ir žmonių ir lėmė šito referendumo rezultatus. Nes elitas nelabai sugeba paaiškinti, kodėl reikalinga tokia organizacija kaip Europos Sąjunga.

Kita, dar gilesnė, priežastis yra tai, kad Europos elitas vadovavosi neoliberalia arba individualistine pasaulėžiūra, o čia beveik nėra vietos bendrąjam gėriui.

Kaip tik bendrasis gėris yra tai, dėl ko Europos šalys galėtų jungtis į sąjungą. Mes nesuvokiame bendrojo gėrio, kurio mes negalime, pavyzdžiui, susikurti nacionaliniu mastu, o tiktai visos Europos, arba 28 valstybių, mastu. Ir aišku, kad tuomet žmonės praranda nuostatą, orientaciją, ku-

ri virstų įcentrine jėga. Iš čia ir kyla euroskeptiцизмas.

Aš manau, kad pirmas toks teorinis variantas buvo „Grexit“ (Graikijos išėjimas iš ES), ne „Brexit“ (Didžiosios Britanijos išėjimas), kai Graikija galvojo, kad galbūt reikia palikti Europos Sąjungą.

Bet atkreipsiu dėmesį, kad britų ir, sakysim, prancūzų, olandų arba graikų elgesys esmingai skiriasi. Todėl kad britai turi savo valiutą, savo pinigų sistemą. Prancūzams, graikams ar olandams reiktų išeiti iš pinigų sąjungos, o tai susiję su didžiulėmis rizikomis ir didžiuliais galimais nuostoliais.

Jeigu Lietuvos elitas, užuot žaidęs kaltinimo žaidimus, nepradės galvoti apie tas gilumines priežastis ir nekeis mąstysenos ir elgesio, išcentrinės jėgos gali tik stiprėti.

G.JAKAVONIS: Kai į ES stojo Rumunija ir Bulgarija, skurdžios šalys, vienas aukštas Europos pareigūnas man konfidencialiai pasakė: kas, jūsų manymu, labiausiai laimėjo iš to, kad įstojo jūsų penkiolika naujų šalių? Ogi tos didžiosios šalys, nes reikalinga rinkta, reikalinga pigi darbo jėga. Tai gal, sakau, Britanijai jau užtenka pigios darbo jėgos ir rinkos, gal pasidarė per daug?

J.PALECKIS: Prisimenu, prieš 15 metų, kai dirbau ambasadoriumi, laikraščiuose buvo pateiktas vienas skaičiavimas. Buvo pasakyta, kad naujų šalių įstojimas, turimas omeny didysis išplėtimas, Didžiajai Britanijai kainuos apytikriai 10 milijardų svarų. Bet taip pat buvo pasakyta, kad per bendrą rinką, kadangi rinkta didėja, britai gaus 15 milijardų svarų.

Iki dabar Didžiojoje Britanijoje yra vartojamas marksistinis apibūdinimas - aukštutinė klasė, vidurinė klasė ir darbininkų klasė. Aš nustebau, kai ten pradėjau dirbti. Taigi darbininkų klasė balsavo už išstojimą. Vidurinė klasė buvo pasiskirsčiusi. O aukštutinė klasė ir, kurie daugiausia uždirbo iš Europos Sąjungos išplėtimo, be abejo, balsavo už pasilikimą Bendrėje.

Didelį vaidmenį atliko migracijos krizė. Jeigu ne Sirija, jeigu ne Libija, tai labai galimas dalykas, kad nuotaikos būtų kitokios. Lietuviai, ypač lenkai, tie patys rumunai irgi prisidėjo prie to, kad buvo tokios priešiškos nuotaikos užsieniečių klausimu.

Yra susiskaldymas tarp klasių. Šiaurė balsavo už pasilikimą ES. Pietūs, išskyrus Londoną, balsavo už tai, kad reikia išstoti. Škotija ir Šiaurės Airija balsavo už pasilikimą, Anglija - kitaip. Ypač skyrėsi jaunimo ir senimo nuotaikos. Jeigu jaunimo būtų atėję daugiau balsuotojų, gal būtų kitokie rezultatai.

Girdėjau per BBC tokį labai griežtą dialogą tarp anūko ir senelio. Tai tas anūkas sako: na, seneli, jūs gi savo balsavimu atimate iš mūsų ateitį. O senelis sako: o jūs dar padėkosite už tai, kad mes taip balsavome. Anūkas sako: reikia už drausti balsuoti visiems pensininkams. Toks buvo kraštutinis dialogas. Be abejo, ir balsavimas prieš elitą atliko savo vaidmenį.

G.JAKAVONIS: Teko girdėti ir tokį sąmokslų teorijų są-

Valentinas MAZURONIS
Europos Parlamento narys

Audrius BUTKEVIČIUS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, pirmasis atkurtos Lietuvos krašto apsaugos ministras

lininkų pasakymą: jūs, lietuviai, įstojote į Europos Sąjungą, išmušė iš jūsų rinkos atominę elektrinę, „Mažeikių naftos“ neturite, laivyną supjaustėte, ir dar mes jums išmokas mokėsimė? Kam jūs dabar reikalingi? Europos Sąjunga jau paėmė savo, ko jai iš jūsų reikėjo.

A.BUTKEVIČIUS: Panašioje situacijoje kaip Lietuva yra daugybė Europos Sąjungos valstybių. Visos, išskyrus Vokietiją, sugriovė savo nacionalines ekonomikas, jos nebegali funkcionuoti kaip viena savarankiška valstybė. Tai visų pirma liečia Didžiąją Britaniją.

Britai padarė pasirinkimą, ir tokios nuomonės išreiškimas yra normalus

Valentinas MAZURONIS
Europos Parlamento narys

Labai daug gamybos, kuri iš tikrųjų yra būtina bet kuriai valstybei išlikti, buvo sunaikinta. Britai, peržiūrėję antys savo išėjimo iš koncepcijas, visų pirma į tai kreipia dėmesį. Kaip gyventi toliau, kaip gamybos nebėra, o finansų institucijos nebegalės veikti tuo režimu, kaip jos veikė Europos Sąjungoje?

Nemanau, kad tai yra nukreipta prieš mažasias nares, griauinant jų ekonomiką. Atsitiko tai, kas buvo kitados atsitikę Tarybų Sąjungai, kai ekonomika buvo skirstoma pagal milžiniškos teritorijos, milžiniškos šalies reikmes. Tas pats buvo daroma ir Europos Sąjungoje. Natūralu, kad dabar, pažvelgus į galimą išėjimo scenarijų, vaizdelis yra nekoks.

Dėl Didžiosios Britanijos išėjimo priežasčių. Priežastys yra ne Didžioji Britanija ir atsitiko ne Didžiojoje Britanijoje. Tai atsitiko visoje Europos Sąjungoje. Aš tai sau įvardiju kaip tris didžiulias krizes. Pirmą, tai yra konceptualumo krizė. Antrą, tai yra strategijų krizę pagrindinių iššūkių aki-vaizdoje. Trečią, tai yra lyderystės krizė.

Tai ne tiek elito krizė, kiek lyderių ir šiandieninės situacijos neatitikimas. Tai lyderių negebėjimas

Daug kas Lietuvoje supranta, kad Europos Sąjunga sprendžia Lietuvos saugumo problemas greita NATO. Europos Sąjunga nėra viena iš Europos valstybių neatsakė į klausimą, kuo ji ketina būti. Kaip galima vesti paskui save ką nors nesakant, kur tu eini? Tai čia yra mano pasiūlymas iš Europos Sąjungos lyderių. Jie į tai neatsakė.

Antras dalykas, atsirado labai rimti iššūkiai, rimtos atakos prieš Europos Sąjungą, ir prieš tai turėjo kurtis Europos Sąjungos komitete, kaip dalelytėmis priimami sprendimai.

Federalizacijos procesas vyksta vogčiomis. Centras perima vis daugiau ir daugiau sričių. Niekas neaiškina, bet tai vyksta. Labai gerai matau Europos komitete, kaip dalelytėmis priimami sprendimai.

Anglai pagaliau pamatė, kad žaidimą žaidžia vokiečiai su prancūzais. Kad jie turi vis mažiau galimybių ginti britų interesus šioje teritorijoje.

G.JAKAVONIS: Tai kas dabar laukia Europos Sąjungos? V.MAZURONIS: Šiandien yra sutrikimas, tiek europinėse struktūrose, tiek ir Didžiojoje Britanijoje. Turi būti kviečiamas neeilinis Europos Parlamento posėdis, jame bus emocijų, išsakomos nuomonės.

Ir rinkų, ir politinė reakcija akivaizdžiai rodo, kad tas sprendimas visam pasauliui buvo ganėtinai ne tikėtas. Nors šiandien daug kas sako „mes žinojome, mes taip galvojome“, didžioji dauguma tam, matyt, nebuvo pasirėngusi. Taip pat ir Didžioji Britanija.

Manau, tai rodo Didžiosios Britanijos politinę krizę, tiek opozicijoje, tiek valdancioje daugumoje. Sprendimas netikėtas ir visi yra sutrikę.

Nereikėtų tų dalykų labai stipriai perversinti arba iš to daryti didelę tragediją. Didžioji Britanija niekur nedings, kur buvo, toje pačioje vietoje ir bus. Niekur nedings jos santykiai su kitomis valstybėmis, taip pat ir su likusia Europos Sąjunga. Niekur nedings santykiai su Lietuva, mūsų bendras dalyvavimas gynybinėse struktūrose, NATO ir kitose.

Matyt, bus vienokie ar kitokie sutarčių pakeitimai. Kad ir kaip apsispręstų Britanija, jos vadovėbė, mes turėtume būti suintereduoti, kad ji išliktų stipri valstybė, kad santykiai su Europos Sąjunga ir su Lietuva būtų kuo geresni.

Dėl lyderių krizės. Ką darė Angela Merkel ištikus migrantų krizei? Visų pirma, ji buvo tam nepasiruošusi. Visų antra, kaip lyderė ji neprognozavo, kad tai gali įvykti. Visų trečia, ji skėsciojo rankomis, vaidino Mariją Terezę, bandė gauti Nobelio taikos premiją, teikdama įvairiausias galimybes pabėgėliams, šito visiškai nederindama su kitomis šalimis ir primedama joms tam tikrą politiką.

G.JAKAVONIS: Nederindama ir su savo žmonėmis. A.BUTKEVIČIUS: Šios valstybės neįvykdyta misija sugriovė mitą, kad Europa yra valdoma.

Yra dar vienas labai svarbus psichologinis aspektas. Prancūzai iki dabar įsivaizdavo, kad Europos Sąjunga yra jų sukonstruotas darinys. Ir tik pastaraisiais metais jie pamatė, kad ten tik egzistuoja prancūziška biurokratija, daugeliu atvejų kalbama prancūzų kalba, bet iš esmės už to stovi vokiečiai.

PGYLYS: Prognozės man neatrodo optimistiškos, nes manau, kad krizę patiria europinis elitas. Jis gana gudrus taktiniuose dalykuose. Dauguma ten esančių politikų yra patyrę, 20, 30 metų, kiti gal kiek mažiau yra buvę politikoje. Jie taktiką gerai išmano.

Šiuo atveju yra šokas. Kyla klausimas, ar tas šokas yra pakankamas, kad pakeistų pačią mąstyseną, tai yra viziją. Jeigu tautos, taip pat ir Lietuvos tauta, nemato bendrojo gėrio, kurį jos gali gauti iš buvimo Europos Sąjungoje. Ir niekas to doriai nepaaiškina, nes tiesiog nesugeba paaiškinti, nežino, kas tai yra, nes vadovavosi neoliberalia filosofija. Tai, aišku, tikėtis didelio euroentuziazmo netenka.

O čia dar yra ir supykimo elementas. Pradinė reakcija buvo tokia, neva mes jums dabar parodysimė. Man labiau patiko A.Merkel reakcija. Ji pasakė, kad gal nebūkiame šioje situacijoje labai bjaurūs, pažvelkime į tai praktiškai ir tiesiog kultūringai išsiskirkime. Nes

► Auštrevičiams ir visiems kitiems pagaliau yra pasakyta, jog žmonės taip pat turi savo nuomonę

Audrius BUTKEVIČIUS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, pirmasis atkurtos Lietuvos krašto apsaugos ministras

poros visai skiriasi - ir su totaliūpykčiais, ir civilizuotai.

Sutinku, kad čia gal ne pasaulio pabaiga, bet labai rimtas tektoninis poslinkis. Bijau, kad eulimybų ginti britų interesus šioje teritorijoje.

G.JAKAVONIS: Tai kas dabar laukia Europos Sąjungos? V.MAZURONIS: Šiandien yra sutrikimas, tiek europinėse struktūrose, tiek ir Didžiojoje Britanijoje. Turi būti kviečiamas neeilinis Europos Parlamento posėdis, jame bus emocijų, išsakomos nuomonės.

Ir rinkų, ir politinė reakcija akivaizdžiai rodo, kad tas sprendimas visam pasauliui buvo ganėtinai ne tikėtas. Nors šiandien daug kas sako „mes žinojome, mes taip galvojome“, didžioji dauguma tam, matyt, nebuvo pasirėngusi. Taip pat ir Didžioji Britanija.

Manau, tai rodo Didžiosios Britanijos politinę krizę, tiek opozicijoje, tiek valdancioje daugumoje. Sprendimas netikėtas ir visi yra sutrikę.

Nereikėtų tų dalykų labai stipriai perversinti arba iš to daryti didelę tragediją. Didžioji Britanija niekur nedings, kur buvo, toje pačioje vietoje ir bus. Niekur nedings jos santykiai su kitomis valstybėmis, taip pat ir su likusia Europos Sąjunga. Niekur nedings santykiai su Lietuva, mūsų bendras dalyvavimas gynybinėse struktūrose, NATO ir kitose.

Matyt, bus vienokie ar kitokie sutarčių pakeitimai. Kad ir kaip apsispręstų Britanija, jos vadovėbė, mes turėtume būti suintereduoti, kad ji išliktų stipri valstybė, kad santykiai su Europos Sąjunga ir su Lietuva būtų kuo geresni.

PGYLYS: Prognozės man neatrodo optimistiškos, nes manau, kad krizę patiria europinis elitas. Jis gana gudrus taktiniuose dalykuose. Dauguma ten esančių politikų yra patyrę, 20, 30 metų, kiti gal kiek mažiau yra buvę politikoje. Jie taktiką gerai išmano.

Šiuo atveju yra šokas. Kyla klausimas, ar tas šokas yra pakankamas, kad pakeistų pačią mąstyseną, tai yra viziją. Jeigu tautos, taip pat ir Lietuvos tauta, nemato bendrojo gėrio, kurį jos gali gauti iš buvimo Europos Sąjungoje. Ir niekas to doriai nepaaiškina, nes tiesiog nesugeba paaiškinti, nežino, kas tai yra, nes vadovavosi neoliberalia filosofija. Tai, aišku, tikėtis didelio euroentuziazmo netenka.

O čia dar yra ir supykimo elementas. Pradinė reakcija buvo tokia, neva mes jums dabar parodysimė. Man labiau patiko A.Merkel reakcija. Ji pasakė, kad gal nebūkiame šioje situacijoje labai bjaurūs, pažvelkime į tai praktiškai ir tiesiog kultūringai išsiskirkime. Nes

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

► Labai pastebimas didžiųjų valstybių pragmatiškas mąstymas ir mažųjų idealizmas

A.BUTKEVIČIUS: Ten, kur nėra interesų, nėra ir diskusijos. Jeigu Lietuvoje būtų pakankamas interesas...

PGYLYS: Ar Lietuva turi interesą, ar Lietuva yra zona, kuri turi interesų? Ne, sako Erlickas, mes esame zona, kurioje kiti turi interesų.

Nėra rimto, sisteminio diskutavimo. Ir nedemokratinė situacija Lietuvoje stiprina nepasitenkinimą ne tik vidine padėtimi, bet ir europine.

G.JAKAVONIS: Pati Europos Sąjunga nėra vienyalytė. Yra vokiečių, prancūzų simpatijos Rusijai, o britų su amerikiečiais požiūris yra visai kitoks. Amerika Europos Taryboje kalba Lietuvos lūpmis. Kalbėjote apie Amerikos ir Europos Sąjungos santykius. Kiek čia amerikiečiai yra prikišę nagus?

J.PALECKIS: Kad Lietuva kalba amerikiečių lūpmis, tai ne labai geras pasakymas, bet pagrindo tam kartais yra. Lietuva turi savo interesus ir jis ne visada sutampa su amerikiečių interesus. Kaip ir ne visada sutampa su britų, vokiečių, prancūzų arba lenkų interesu. Taigi čia reiktų kalbėti atsargiau.

Kalbant apie prognozes, norėčiau, kad tos derybos ir referendumas neturėtų didelio skūrtimo. Deja, bus sukrėtimas, tai yra lūžis ir pačios derybos bus labai kietos. Ko norės britai? Jie norės kaip galima daugiau pasiimti, atsisakyti visų įpareigojimų ir pasilikti privilegijas. O Briuselis norės atvirščiai. Labai nelengva bus susitarti.

► Didžiausia tikimybė, kad nieko ypač nesikeis. O tai Europos Sąjungai būtų gana pražūtinga

Justas PALECKIS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, ilgametis diplomatas, buvęs Seimo ir Europos Parlamento narys

Imperijos gali būti kuriamos karine jėga. Jeigu šiais laikais turimos valstybių sąjungos, tai gerai būtų, kad jos būtų kuriamos visuotiniu sutarimu. Visada bus prieštaraujančių, to neišvengsime. Bet biurokratija, politinis elitas viską daro vogčiomis, žmonėms gerai nesuvalgoiant ir stumiant į Europos Sąjungą.

Prekybos sutartis tarp Amerikos ir Europos iš tikrųjų, mano manymu, yra pavojinga. Lietuvoje beveik nėra diskusijų, bet Vakaruose ta diskusija labai rimtai vyksta. Įsitraukia visuomenė, platesni sluoksniai.

► Labai pastebimas didžiųjų valstybių pragmatiškas mąstymas ir mažųjų idealizmas

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

A.BUTKEVIČIUS: Ten, kur nėra interesų, nėra ir diskusijos. Jeigu Lietuvoje būtų pakankamas interesas...

PGYLYS: Ar Lietuva turi interesą, ar Lietuva yra zona, kuri turi interesų? Ne, sako Erlickas, mes esame zona, kurioje kiti turi interesų.

Nėra rimto, sisteminio diskutavimo. Ir nedemokratinė situacija Lietuvoje stiprina nepasitenkinimą ne tik vidine padėtimi, bet ir europine.

G.JAKAVONIS: Pati Europos Sąjunga nėra vienyalytė. Yra vokiečių, prancūzų simpatijos Rusijai, o britų su amerikiečiais požiūris yra visai kitoks. Amerika Europos Taryboje kalba Lietuvos lūpmis. Kalbėjote apie Amerikos ir Europos Sąjungos santykius. Kiek čia amerikiečiai yra prikišę nagus?

J.PALECKIS: Kad Lietuva kalba amerikiečių lūpmis, tai ne labai geras pasakymas, bet pagrindo tam kartais yra. Lietuva turi savo interesus ir jis ne visada sutampa su amerikiečių interesus. Kaip ir ne visada sutampa su britų, vokiečių, prancūzų arba lenkų interesu. Taigi čia reiktų kalbėti atsargiau.

Kalbant apie prognozes, norėčiau, kad tos derybos ir referendumas neturėtų didelio skūrtimo. Deja, bus sukrėtimas, tai yra lūžis ir pačios derybos bus labai kietos. Ko norės britai? Jie norės kaip galima daugiau pasiimti, atsisakyti visų įpareigojimų ir pasilikti privilegijas. O Briuselis norės atvirščiai. Labai nelengva bus susitarti.

► Bendrasis gėris yra tai, dėl ko Europos šalys galėtų jungtis į sąjungą

Povilas GYLYS
Seimo narys, vienas pirmųjų atkurtos Lietuvos užsienio reikalų ministrų

Dėl Amerikos. Donaldas Trumpas (Donald Trump) ne be reikalo triumfuoja. Po šito balsavimo jo šansai kandidatuojant į JAV prezidento postą padidėjo.

Visgi pesimistiškai vertinu šitą dalyką. Mano galva, Europos Sąjunga susilpnėjo. O jeigu Europos Sąjunga iš viso sugriūtų ir iširtų, tai būtų signalas pasauliui, kad jo laukia didelė katastrofa.

Tiek daug pasauliui atsiranda iššūkių, kuriuos galima įveikti tik kartu. Ar būtų gąstama link nacionalizmo? Dirbdamas Europos Parlamente bent kelis tužinus kartų girdėjau cituojant Fransua Miteraną (Francois Mitterrand), kuris iš parlamento tribūnos pasakė: nacionalizmas - tai karas.

Vienas dalykas yra didelės tautos nacionalizmas, kitas yra mažos tautos, kaip mūsų. Jeigu pasaulis vėl eitų link to nacionalizmo, kuris buvo prieš šimtą metų, kai buvo Pirmasis pasaulinis karas ir Antrasis pasaulinis karas, tai būtų blogiausias variantas.

A.BUTKEVIČIUS: Dėl Europos Sąjungos ateities. Manau, kad labai rimti įvykiai mūsų laukia Prancūzijoje. Remiantis naujaisiais duomenimis, 49 proc. prancūzų šiandien pasisakytų už Prancūzijos išėjimą iš ES. 51 proc. norėtų pasilikti ES. Ir tai yra pasiekiamai tik spalvotųjų prancūzų, visos Alžyro komandos, visų kolonijų dėka, mat joms dabar yra suteiktos teisės laisvoti.

Vokiečiai iki šiol laiko pasidėję savo markę. Visai neseniai teko diskutuoti šituo klausimu. Jie yra visiškai pasirengę krizės atveju

Tai, manau, iš dalies palaikys ir socialdemokratų, socialistų, krikščionių demokratų, liaudies partijų frakcijos. Tai gali būti pavojinga.

Nedaug šansų turės Lenkijos išreikšta pozicija, kad britams pasitraukus Europos Sąjunga turės tapti mažiau federalizuota. Be britų to nepavyks pasiekti.

Dar vienas labai tikėtinas variantas - kad gali atsirasti kelių greičių Europa. Tos šalys, kurios nori daugiau bendradarbiauti, eis pirmyn. Tos, kurios nori bendradarbiauti mažiau, ten irgi kurs kažkokias struktūras.

Bet, man atrodo, didžiausia tikimybė, kad nieko ypač nesikeis. O tai Europos Sąjungai būtų gana pražūtinga. Daug kas turėtų keistis.

► Bendrasis gėris yra tai, dėl ko Europos šalys galėtų jungtis į sąjungą

Dėl Amerikos. Donaldas Trumpas (Donald Trump) ne be reikalo triumfuoja. Po šito balsavimo jo šansai kandidatuojant į JAV prezidento postą padidėjo.

Visgi pesimistiškai vertinu šitą dalyką. Mano galva, Europos Sąjunga susilpnėjo. O jeigu Europos Sąjunga iš viso sugriūtų ir iširtų, tai būtų signalas pasauliui, kad jo laukia didelė katastrofa.

Tiek daug pasauliui atsiranda iššūkių, kuriuos galima įveikti tik kartu. Ar būtų gąstama link nacionalizmo? Dirbdamas Europos Parlamente bent kelis tužinus kartų girdėjau cituojant Fransua Miteraną (Francois Mitterrand), kuris iš parlamento tribūnos pasakė: nacionalizmas - tai karas.

Vienas dalykas yra didelės tautos nacionalizmas, kitas yra mažos tautos, kaip mūsų. Jeigu pasaulis vėl eitų link to nacionalizmo, kuris buvo prieš šimtą metų, kai buvo Pirmasis pasaulinis karas ir Antrasis pasaulinis karas, tai būtų blogiausias variantas.

A.BUTKEVIČIUS: Dėl Europos Sąjungos ateities. Manau, kad labai rimti įvykiai mūsų laukia Prancūzijoje. Remiantis naujaisiais duomenimis, 49 proc. prancūzų šiandien pasisakytų už Prancūzijos išėjimą iš ES. 51 proc. norėtų pasilikti ES. Ir tai yra pasiekiamai tik spalvotųjų prancūzų, visos Alžyro komandos, visų kolonijų dėka, mat joms dabar yra suteiktos teisės laisvoti.

Vokiečiai iki šiol laiko pasidėję savo markę. Visai neseniai teko diskutuoti šituo klausimu. Jie yra visiškai pasirengę krizės atveju

pradėti savarankiškai gyventi su savo markę, ir niekas dėl to nekels klausimų.

G.JAKAVONIS: Nežinau, kaip yra su prancūzais, bet jie irgi dar kainas apačioje rašo frankais.

A.BUTKEVIČIUS: Taigi, mes esame vieningai, kurie patikėjo, me visas šitas prievoles ir už skalbimo miltelių įsigijome narystę Europos Sąjungoje.

Vienintelis geras dalykas šioje situacijoje yra tas, kad auštrevičiams ir visiems kitiems pagaliau yra pasakyta, jog žmonės taip pat turi savo nuomonę.

V.MAZURONIS: Aš matau vieną šio referendumo plusą. Jis parodė akivaizdų faktą - kad euroskeptikai, Naidželas Faradžas (Nigel Farage) ir visi kiti, šiandien neturi atsakymo į klausimą, o kas bus toliau.

Jie akivaizdžiai traukiasi, bando laviruoti. Viena vertus, tai bus tam tikras euroskeptinių jėgų stiprėjimas. Kita vertus, tai bus tam tikras šaltas dušas šiek tiek pamąstančių žmonėms.

Sakėte, šliaužianti, vogčiomis užimama valdžia. Tada noriu paklausti: kiek kartų Europos reika-

Povilas GYLYS
Seimo narys, vienas pirmųjų atkurtos Lietuvos užsienio reikalų ministrų

lą komitete buvo pasakyta „ne, mes turime kitą nuomonę“? Nereikėtų kažko kaltinti, kai mes patys nebandome ginti savo pozicijos. Pirmiausia turime turėti savo nuomonę. Labai atsiprašau, bet šiandien ji formuojama visos Lietuvos valdžios.

PGYLYS: Esame maža tauta. Nėra labai daug žmonių, kurie pajėgūs aukščiausiu lygmeniu diskutuoti tais klausimais. Jų yra akademiškos sluoksnio, mes jų beveik nematome viešojoje erdvėje, jie neįtraukiami. Matome kokius penkis apžvalgininkus, kurie diskutuoja, moko mus visais klausimais. Nuo restoranų kokybės iki „Brexiti“.

Neturime daug variantų, nes mes įsivedėme eurą. Čekai turi savo nacionalinę valiutą, britų išėjimas jiems kainuos mažiau, negu kainuotų, pavyzdžiui, prancūzams. Nei prancūzai, nei lietuviai savų pinigų neturi.

J.PALECKIS: Dar atkreipčiau dėmesį: Didžiojoje Britanijoje buvo patariamasis referendumas. Ar kas nors suabejojo jo veiksmingumą? Pas mus dėl Visagino atominės elektrinės statybių irgi buvo patariamasis referendumas. Kiek pas mus balsų yra iš aukščiausių pareigūnų lūpų: ai, nieko čia tokio, mažai balsavo, patariamasis referendumas.

J.PALECKIS: Dar atkreipčiau dėmesį: Didžiojoje Britanijoje buvo patariamasis referendumas. Ar kas nors suabejojo jo veiksmingumą? Pas mus dėl Visagino atominės elektrinės statybių irgi buvo patariamasis referendumas. Kiek pas mus balsų yra iš aukščiausių pareigūnų lūpų: ai, nieko čia tokio, mažai balsavo, patariamasis referendumas.

J.PALECKIS: Dar atkreipčiau dėmesį: Didžiojoje Britanijoje buvo patariamasis referendumas. Ar kas nors suabejojo jo veiksmingumą? Pas mus dėl Visagino atominės elektrinės statybių irgi buvo patariamasis referendumas. Kiek pas mus balsų yra iš aukščiausių pareigūnų lūpų: ai, nieko čia tokio, mažai balsavo, patariamasis referendumas.

J.PALECKIS: Dar atkreipčiau dėmesį: Didžiojoje Britanijoje buvo patariamasis referendumas. Ar kas nors suabejojo jo veiksmingumą? Pas mus dėl Visagino atominės elektrinės statybių irgi buvo patariam

Jadvyga Dobrovolskaitė-Tiknienė

Bėgantis laikas nusineša į užmarštį įvykius ir asmenybes, kurie gyveno greta mūsų. Gyveno neafišuodami savo veiklos, nuveiktų darbų, svarbių ir reikšmingų tautos išlikimo ir pasipriešinimo istorijoje. Vienas iš tokių reikšmingų darbų buvo Slaptų aukštojo mokslo kursų įkūrimas ir veikla Antrojo pasaulinio karo metais, naciams uždarius aukštąsias mokyklas Lietuvoje. Vargu ar daug kas Lietuvoje žino šį svarbų pasipriešinimo nacistiniams okupantams faktą, ar žino vardus tų žmonių, kurie rizikuodami ne tik savo, bet ir artimųjų saugumu, gyvybe pasiaukėjo pavojingam darbui.

1943 m. pradžioje Vokietija pralaimėjo mūšį prie Stalingrado. Nuostoliai buvo milžiniški, Vokietijai stigo šaukiamojo amžiaus kareivių. Todėl ne tik Vokietijoje, bet ir okupuotuose kraštuose buvo paskelbta totalinė mobilizacija. Lietuvos šviesuomenė mobilizacijai nepritarė, ragino studentus ir moksleivius slėptis. Nacių planai Lietuvoje žlugo, nes jaunimas mobilizacijos vengė. Todėl 1943 m. kovo 16 d. okupantai suėmė 48 Lietuvos inteligentus ir įkalino Štuthof koncentracijos stovykloje. Kovo 15-17 d. naciai uždarė Vilniaus ir Kauno universitetus kaip pagrindinius pasipriešinimo okupacinei valdžiai židinius. Oficialiai buvo paskelbta, kad „universitetai uždaro mi norint apsaugoti sveikai galvojančią lietuvių tautos dalį nuo politikuojančių intelektualų įtakos.“

Patriotiškai nusiteikę Kauno Vytauto Didžiojo universiteto profesoriai nepakluso okupantų reikalavimams. Universiteto profesoriaus Kazimiero Baršausko (1904-1964) iniciatyva 1943 m. rudenį buvo įkurti Slapti technikos kursai su statybos ir technologijos skyriais. Juose buvo mokomasi pagal Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakulteto pirmojo kurso programą. Profesorius Baršauskas paskatino Medicinos fakulteto Anatomijos katedros asistentę Jadvygą Dobrovolskaitę-Tiknienę organizuoti slaptus medicinos kursus.

Jadvyga Tiknienė buvo pasirinkta neatsitiktinai. Tai buvo jauna, studentų mėgstama dėstytoja, talentinga ir perspektyvi mokslininkė, publikavusi savo pirmuosius mokslinius darbus. Svarbų vaidmenį suvaidino jos charakterio bruožai: patriotiškumas, pilietinės pareigos supratimas, drąsa, išskirtinis pareigingumas.

Jadvyga Dobrovolskaitė-Tiknienė gimė 1912 m. Radviliškyje Antano Dobrovolsko ir Elenos Steponavičiūtės šeimoje. Tėvas buvo geležinkelininkas. Dobrovolskas iš pirmosios santuokos turėjo tris dukteris, o po žmonos mirties vedė velionės seserį. Antroje santuokoje, be Jadvygos, augo sūnus Algirdas Mykolas, vėliau žinomas kaip Tėvas Stanislovas. Savo jaunesnįjį broliuką Jadvyga labai mylėjo, jį globojo. Kai „ispankos“ epidemija nusinešė mamos Elenos gyvybę, tėvas vedė Stefaniją Kry-

► Jadvyga Dobrovolskaitė-Tiknienė (1912-2003 m.)

ževičiūtę. Pamatė vaikais labai rūpinosi, Jadvygos vaikystė buvo šviesi ir laiminga.

1931 m. mergina baigė Šiaulių gimnaziją. 1931-1936 m. studijavo mediciną Vytauto Didžiojo universitete. Nuo 1936 m. dirbo fakulteto Anatomijos katedroje, pradžioje demonstratore, vėliau asistente. Apie jaunosios medikės kvalifikacijas byloja tas faktas, kad ją pasirinko anatomijos pradininkas Lietuvoje profesorius Jurgis Žilinskas (1885-1957), apie kurio reiklumą sklido legendos. Pasakojama, kad anatomijos egzamino pas profesorių iš karto neišlaikė net jo žmona. 1940 m. Jadvyga Dobrovolskaitė ištėkėjo už chirurgo Prano Tikniaus.

1943 m. rudenį Jadvyga Tiknienė organizavo slaptus kursus. Jie pradėjo veikti lapkričio mėnesį ir oficialiai buvo įforminti kaip Kauno suaugusiųjų instituto Medicinos technikų skyrius, turėjęs rengti karo medicinos felčerius. Programą patvirtino okupacinės nacių valdžios sudaryta komisija. Programa buvo fiktyvi, pagal ją nevyko nei vienas užsiėmimas. Mokymasis vyko pagal Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakulteto pirmojo kurso programą. Slaptuosius medicinos kursus lankė 160 asmenų - 144 tikrieji ir 16 laisvų klausytojų. Šie jauni žmonės ne tik galėjo mokytis, bet ir išsigelbėjo nuo privalomosios reichso darbo tarnybos.

Klausytojams dėstė profesoriai A.Purėnas - chemiją, K.Baršauskas ir Ignas Končius (1886-1975) - fiziką, asistentė J.Tiknienė - anatomiją, lektorius Viktoras Geležaitis - vokiečių kalbą. Paskaitos ir pratybos vykdavo vakarais universiteto Medicinos fakulteto patalpose (dabar Mickevičiaus g.9), Chemijos institute (Radvilėnų plentas 19), Vete-

rinarijos akademijoje (Tilžės g.18). Auditorijos buvo nekūrenamos, transporto nebuvo, iš vienų rūmų į kitus klausytojai eidavo pėsčiomis.

Jadvyga Tiknienė ne tik dėstė anatomiją, bet ir sprendė visus organizacinius klausimus, globojo klausytojus. Po daugelio metų vienas kursų klausytojų gydytojas

► **Sunkus, bet labai prasmingas Jadvygos Tiknienės gyvenimas buvo kaip klevo, žydinčio niekad nevystančiais žiedais, šventė, nes nuo jos sklido Žmogiškumo, Taurumo, Gėrio ir Meilės šviesa**

Vladas Dambrauskas atsiminimuose rašė: „Į ją kreipdavomės visais klausimais, net ir asmeniškais [...] Kasdien su ja susitikdavom paskaitose, per pratybas prozektoriume, preparuodami lavonus. Globėja iš tiesų užsiimdavo su mumis gerokai daugiau valandų, nei pagal tvarkaraštį būdavo numatyta, ypač prozektoriumo pratybose. Žinių reikalaudavau kaip ir visi, bet jautėme ir atlaidumą, ji suprasdavo nelengvą mūsų buitį.“ Su didele meile ir pagarba savo mokytojus prisiminė gydytoja Donata Stukaitė: „Mes laikėme profesorių Baršauską savo mokslo tėvu, o gydytoją J.Tiknienę - motina. Ir visi mūsų susitikimai po 10, 15 ir daugiau metų siejosi su mūsų tėvų vardais ir jų pasiaukojimu sunkiais okupacijos metais ruošiant naują inteligentų kartą.“

Klausytojams grėsė nuolatinis pavojus, jei nacių valdžia būtų sužinojusi apie tikrąjį mokymo turinį kursuose. Jadvyga Tiknienė savo atsiminimuose rašė: „Kiekviena

diena buvo pilna pavojų ir kiekviena diena galėjo būti paskutinė tiek studentams, tiek dėstytojams“. Kelis kartus kursų darbą tikrino aukšti nacių pareigūnai, laimė, skundikų ir išdavikų neatsirado.

Slaptųjų medicinos kursų klausytojai iki galo išklaušė visas disciplinas ir atliko praktines užduotis pagal Medicinos fakulteto I kurso programą. 1944 m. rugsėjo 1 d. universiteto Senato sprendimu jie tapo Medicinos fakulteto antro kurso studentais. Deja, nemažą klausytojų dalį išblaškė istorijos skersvėjai: vieni pasitraukė į Vakarus, kiti pakliuvo į lagerius, treči išitraukė į rezistencinį judėjimą.

1947 m. Medicinos fakulteto Stomatologijos skyrių baigė 53 absolventai, iš jų 14 buvusių kursų klausytojų. 1948 m. iš Medicinos skyrių baigusiu 76 absolventų - 38 buvę kursų klausytojai. Tai būsimieji profesoriai Vacys Sadauskas, Elena Stalioraitytė, vaikų kardiologė D.Stukaitė ir kt. Slaptų medicinos kursų organizatorės ir vadovės Jadvygos Dobrovolskaitės-Tiknienės ir juose dėsciusių pedagogų atsidavimas, darbas rizikuojant ne tik saugumu, bet ir gyvybe, neuėjo veltui. Aukštojo mokslo tęstinumas buvo išsaugotas. Pokario Lietuvoje labai trūko gydytojų, buvę Slaptų medicinos kursų klausytojai, tapę diplomuotais medikais, bent iš dalies užpildė šią spragą.

Lietuva 1944 m. vasarą antrą kartą buvo TSRS okupuota. Kauno universitete 1944 m. rudenį pradedo užsiėmimai, Jadvyga Tiknienė tęsė darbą Anatomijos katedroje, nes didysis jos gyvenimo pašaukimas buvo pedagoginis darbas, kurį ji dirbo 52 metus (104 semestrus).

Darbo krūvis buvo labai didelis, trūko specialistų, todėl ji dar dirbo Kūno kultūros instituto (KKI) Anatomijos katedroje ir gydytoja pediatre, nes Kaune po karo liko tik dešimt vaikų gydytojų. Antraeiles pediatrės pareigas ji ėjo 26 metus. Poliklinikoje priimdavo apie 30 vaikų, kitus lankydavo namuose pėsčiomis, nes transporto nebuvo. Niekada neatsakydavo aplankyti ligoniukų, visur dirbo su didele atsakomybe ir meile.

1948 m. rudenį Jadvygai Tiknienėi ir katedros vedėjui docentui Artūrai Jurgučiui buvo pareikšti papeikimai „už stoką tarybinio budrumo“. Netrukus ji kaip politiškai nepatikiama buvo atleista iš darbo universiteto Medicinos fakultete. Darbo universitete neteko ir vyras Pranas Tiknius. Jadvyga Tiknienė iki 1979 m. dirbo KKI Anatomijos katedroje. Keliolika metų buvo katedros vedėja, 1973 m. jai suteiktas docento vardas. Iš anatomijos srities publikavo mokslinių straipsnių, parengė vadovėlių, mokomųjų knygų, su kolego-

mis kūrė anatomijos terminus. Dalyvaudavo respublikinėse ir sąjunginėse konferencijose. Jos pastangomis buvo sukaupta daug anatomijos eksponatų, palengvinančių studentams mokymąsi. Savo dėstomą discipliną labai mėgo ir visada tvirtindavo, kad anatomija be medicinos gali gyvuoti, bet medicina be anatomijos - ne.

Buvo talentinga pedagogė, ją pažinojo visi KKI studentai. Pirmakursių studijos institute rugsėjo pirmąją dažniausiai prasidėdavo nuo didžiojoje auditorijoje skaitomos inauguracinės docentės Jadvygos Tiknienės paskaitos. Studentams ne tik perteikdavo anatomijos žinias, bet ir rūpinosi jų asmenybės ugdymu, ragino saugoti savo kultūrą, papročius, kalbą. Paskaitų ir pratybų metu pabrėždavo literatūros, meno svarbą žmogaus gyvenime, sielos ir kūno harmoniją. Asmeniniu pavyzdžiu rodė lietuviškumą - į instituto renginius ateidavo vilkėdama tautiniais drabužiais, kas tada buvo ne tik neįprasta, bet ir politiškai pavojinga. Į klausimą, ar buvo studentų mylima, atsakė: „Aš juos mylėjau! Ir gerbiau!“ Instituto studentai ir absolventai Jadvygą Tiknienę vadino Kūno kultūros instituto motina. 1983-1988 m. docentė dėstė anatomiją Kauno medicinos institute. Čia buvo iškilmingai atšvęstas jos šimtasias anatomijos dėstymo semestras.

Už ilgametį darbą ji ne kartą buvo įvertinta padėkomis, garbės raštais. 1995 m. Lietuvos Respublikos prezidentas Algirdas Brazauskas docentei Jadvygai Tiknienėi įteikė Didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino 1-ojo laipsnio medalį. 2006 m. Kūno kultūros akademijoje (buvusiame KKI) atidaryta vardinė docentės Jadvygos Tiknienės auditorija.

Jadvygos ir Prano Tiknių šeimoje augo trys vaikai. Jadvyga anksti liko našlė, vaikai buvo maži. Nors profesinė veikla atimdavo daug jėgų ir laiko, bet vaikams jo visada surasdavo. Ji labai rūpinosi vaikų dvasios pasaulio puoselėjimu, ugdė meilę ir pagarbą žmogui, pareigos jausmą, atsakomybę.

Jadvyga Tiknienė užaugino tris talentingus, darbščius savo profesiją mėgstančius vaikus.

Į klausimą, ką be savo šeimos ir artimųjų labiausiai myli, Jadvyga Tiknienė yra atsakiusi: „Žemę. Ir seną klevą, kuris kiekvieną pavasarį pro mano valgomojo langą priberia žiedų klevo arbatos švente“. Ir visas sunkus, bet labai prasmingas Jadvygos Tiknienės gyvenimas buvo kaip klevo, žydinčio niekad nevystančiais žiedais, šventė, nes nuo jos sklido Žmogiškumo, Taurumo, Gėrio ir Meilės šviesa.

Mirė Jadvyga Dobrovolskaitė-Tiknienė 2003 m. kovo 19 d. Palaidota Kaune, Petrašiūnų kapinėse. Jau po sesers mirties Tėvas Stanislovas rašė: „Apvaizda davė man ją. Tai didžioji dovana nuo kūdikystės iki brandos. Tuėjai per pasaulį, pakėlei ne vien mane, bet ir daug daug kitų. Dieve, ačiū tau už tą vedlę. Su manim dar daug kitų dėkoja už ją - Jadvygą.“